

Förstör inte det fria skolvalet

Svenska Dagbladet den 27 augusti 2020

Snäva juridiska tolkningar kan ibland få långtgående konsekvenser. Förra FBI-chefen, James Comey, bestämde sent i 2016 års amerikanska presidentval att återuppta granskningen av Hillary Clintons hantering av hennes officiella e-post på en privat server.

Ett motiv som anges i Comeys memoarer var att säkerställa FBI:s oberoende gentemot den exekutiva makten. Polisutredningen mot Clinton avslutades utan åtgärd bara några få dagar innan amerikanerna gick till valurnorna men den stora uppmärksamheten kan mycket väl ha varit en av faktorerna som blev avgörande i så kallade swing-states och som ledde till att Donald Trump, mot förmodan, vann valet.

I Sverige har Högsta Förvaltningsdomstolen fastställt lägre instansers tolkning kring friskolor. Ett resultat är att information om elever vid friskolor kan likställas med en affärshemlighet.

Som en svallvågseffekt av denna tolkning har Statistiska Centralbyrån och Skolverkets jurister i olika beslut bestämt att alla skolor, såväl kommunala som privata, omfattas av sekretess, det för att få uppnå en likabehandling oavsett driftform.

I praktiska termer blir konsekvensen att betyg och annan central information som krävs för att göra aktiva skolval blir otillgänglig för elever och föräldrar. Eller mer troligt att informationen helt kommer att saknas.

Konsekvenserna på kort sikt blir inte lika illa som de skador Trump har åsamkat amerikanska eller internationella institutioner. Men för barn, föräldrar och den svenska skolan kan konsekvenserna likväl bli förödande inom en ganska snar framtid. Utan relevant information om skolor och dess elever kommer det fria skolvalet knappast att fungera.

Undanhållandet av information underminerar även kvalitetskonkurrensen mellan skolor. Detta gäller inte bara skolvalet utan även varje skolas möjlighet att observera och lära av andra skolors goda exempel.

Jag och en forskarkollega har i en kommande bok sammanställt forskningen om valfrihetssystem och privatisering i Sverige. En slutsats är att Sveriges modell där skolpengen följer eleven på det hela fungerar väl. Dock krävs att det finns pelare som stöttar modellen, inte minst extern kvalitetskontroll.

Det är därför anmärkningsvärt att centralt rättade prov ännu inte finns på plats, då detta borde kunna stävja problem med betygsinflation. Det är en allvarlig brist som dock ter sig som en petitesse jämfört med den censur som nu väntas drabba skolvalet.

Om information som krävs för fria skolval försvinner kan det mycket väl bli dödsstöten för en i huvudsak väl fungerande modell. Det vore tragiskt om juridiska skygglappar tillåts trumfa våra barns

framtid. Regeringen och oppositionen borde unisont se till att reglerna åter tillåter adekvata jämförelser mellan alla skolor.

Mårten Blix